

al ll. vg. tardà, puix que és comú amb it. *malatia*, fr. *maladie*, oc. *malautia* i les al·ludides varietats cast.). «Per lo peccat mortal que Adam --- fo desobediend a Déu, som tuyt en pena corporal, ço és --- fam, set, fret, calor e *maletia* e mort ne havem», Lluïl (*Merav.* 5 1, 105); la forma arcaica *malautia* encara en un text del S. XIV: «la gençana és bona --- contra males humors, e és sana a moltes *malauties*; e --- ten lo cors del hom molt nèdeu e san» en el ms. 353 del *Breviari d'Amor*, 56; però *malaltia* ja en doc. de 1299 (Finke, 10 *Acta Ar.* III, 75); OPou (*TbPu.*, 237) cataloga els NOMS DE ALGUNES MALALTIES (*malabua*, *còlica* etc.).

A penes cal dir que segueix en ús general en els parlers i els escr. moderns: «Les *malalties* dels nervis i del cor donen força sovint al que les pateix un aspecte 15 i, fins una actitud, distingits, no --- considerem que en tota *malaltia* hi ha un principi d'innoble degeneració ---», Coromines (*L'Esperit de Finesa* VII, O. C., 1102b10f, 1103b1). No solament en tot el nostre territori lingüístic sinó sobreeixint-ne i tot, cap a Ponent: *malotia* (< *autia*) «enfermedad que no obliga a guardar cama», en el baix-aragonès de Casp i Alborge (Puyoles-La Rosa), *malatia* en l'aragonès-xurro d'Olocau del Rei (1961), *maletia* a Múrcia (GaSoriano); i veg. les cites, més o menys castellanes, que en dono l. c., i 25 *RFE* VII, 140-1.

Malaltis [1328; *Spill* de JRoig, 9082]; «lo golós és tacany --- gran mentider, guastador, ladró, *malaltis* ---» (*Dones* I, 179v); en lloc d'això, però, es diu avui *malaltús* en part del val. («enclenque, enfermizo», Lamarca; Renat, «El Camí», 14-iv-34; «està delicat y *malaltús*», MGadea, *T. del Xè* II, 32), però CROs encara només recollia «*malaltis*: enfermizo» (146); i a Castella diuen *malaltós* per «un poc malalt» (EValor, c. 1950). *Malalter* men. *Malaltada*. *Malaltejar* 'estar més o menys malalt bastant de temps' [1617, MAGustí]; «el pobre senyor Jeroni, que en rebre la nova d'haver estat l'hereu enterrat en vida --- li havia agafat un troppel que, abatut i decandit com estava, el va dur, en pocs dies de *malaltejar*, a les portes de la mort --- va quedar de primer antuvi estabornit i --- una matinada --- es va morir», PCor. (*Silèn*, XVII, 215).

Malaltir [S. xv] i més comunament *emmalaltir*: «per massa membrar, entendre, amar, plorar, dejuar --- langueix e *emmalalteix* e mor lo cors», Lluïl (*Art de Cont.* del *Blanq.*, *NCl.* III, 173.22), i potser encara ho diuen així en certs llocs («*enmaleiti*: enfermar», eiv. PzCabr.); però en cat. central s'ha tornat refl.: «l'estudiant se n'ha anat a serví una rectoria, / la viuda això ha sabut, ya se n'és *emmalaltida*», MilàF 50 (*Romllo.*, 375.12).

Malavejar. El sentit propi d'aquest verb havia estat 'patir d'una malaltia': «E'l Comte d'Ampúries --- dix que tots aquels qui eren del linyatge de Muntcada hi haurien a morir, e sempre fo *malalte*, e no *malavejà* 55 sinó 8 dies, e a cap dels 8 dies él murí», Jaume I (*Cròn.*, Ag., 141, § 92); «quant lo rey de Fransa hac hoït --- que la sua armade era desbaratada --- per felonía gità-s en son lit --- que hanc puyts no fo adret; e enforti-s la malatia sobra ell, e féu-se aportar a Cas-

talló d'Empúries, e aquí jac e *malavejà* un gran temps», Desclot (*NCl.*, § 147; v, 126.1). No és mot dels més corrents en català antic, tot i que també es troba amb el mateix sentit en Muntaner, i ja no n'hi ha testimonis en la llengua normal del S. xv; després no sembla aparèixer (fora d'un procés de 1618, crec mall., i aparentment en el mateix sentit, *DAG.*).

Avui, cosa de les Illes, i sembla ser-ne exclusiu; si bé és veritat que va usar-lo en una carta Verdaguier, que no acostumava manllevar mots tan medievals ni mallorquins; val a dir que és escrivint a MrnAguiló, però és en l'acc. originària i no pas la insular: «com sab prou V., la mare *malavejava* molts anys ha, y en temps d'ivern l'embufec li donava dies terribles: tan que, al comensar lo bon temps, d'enraderada y desfeta, no semblava ella» (1871, *Epist.* Casac. I, 98.3).

A les Illes sobreui una mica pertot; però aquí, partint de la idea de 'patir per un mal' es va passar a 'mal·dar, feinejar, trastejar' i sobretot 'atrafegar-se amb esforç (per alguna cosa)': «Filomena! / Ple de sentiment me veig / quan de bades *malaveig* / que ta mare tenga esmena; / i creix més sa meva pena / si te mir a tu també: / ta mare diu que et vol bé / --- / desditzada t'ha de fer», BartFerrà (*IdOr* I, 13); el mateix AMAlcover tradueix «*malavetjar*: esforçar-se, procurant amb ardiment fer qualche cosa; *malaveig*: esforç, estrai» (BDLC VIII, p. xciii); amb l'arcaïtzant constr. *malavetjar fer* (*m. guanyar* etc.), sense prep. (BDLC VIII, 126).

Es nota també bastant en la ploma dels eivissencs: «a les cobertades hi llambretja el peix: / or, rosa, verd, plata..., / i a la vora hi creix / el *malavetjar*, / que fins a la nit no s'esmortirà», I. Macabich, però igualment el substantiu: «--- i jo passeig / dins el meu cor una illa treballada / i ja en saó, i sa túnica daurada / no es desclou sense un llarg, dur *malaveig*», Villangómez (tots dos en el seu *Lli. d'Eiv.*, 89, 100). Car en efecte aquest substantiu també l'usa AMAlcover com a equivalent de 'el maldar' (BDLC x, 66); i a Menorca, si bé hem de mal·liar-nos de la definició etimològica que li vol donar Moll (*AORRB* III, 14; *Alcm*, § 2a), car de fet li veiem allà el mateix matís que a les altres dues illes: «*malavetja* qui *malavetja*, i prova qui prova claus, sant Pere no pogué obrir ses portes», Camps Merc. (*Folkl.* II, 24).

Com a substantiu apareix ja en el nostre Cerverí, on per cert té el sentit de 'malestar', 'tràfecs penosos' —quasi ja el mallorquí, i no pas «enfermedad» com voldria traduir Riquer, sempre reduït el pobre als marges recursos del *PDPF*—, parlant de les dèries amoroses del vell rei En Jaume: «e pus lo Rey - amors destreyen ez art <ARDET, tr.> / ab *malavey* - c'aman li fay sofrir, / dire li dey - com pusc' al mal gandir» (65/84.6). El mateix, però amb caràcter objectiu i no subjectiu, en Guillem de Cervera: «adoncs dirà li 55 Reys / —Via al foc d'infern! / vós, qui dès *malaveys* / als meus paucs, ses govern» (783c): és clar que *malaveys* és 'congoixa, malestar, defici, esforços penosos', i que *govern* és 'alimentació'.

Semblant acc., de trànsit cap a la moderna, es troba també en una composició purament catalana dels volts